

ИКОНОМИЧЕСКИ И ПРАВНИ АСПЕКТИ НА ПРОЦЕСА ПО ОБЯВЯВАНЕ В НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТ НА ТРАНСПОРТНА ФИРМА

Симеон Ананиев, Орлин Колев

saexpert@abv.bg, okolev@abv.bg

Висше транспортно училище „Тодор Каблешков”

гр. София 1574, ул. "Гео Милев" 158

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Ключови думи: Несъстоятелност, неплатежоспособност, удовлетворяване на кредитори, свръхзадълженост, маса на несъстоятелност, експертно заключение, експертиза

Резюме: Целта на настоящия доклад е да представи правно - икономически анализ на процеса на обявяване в несъстоятелност на транспортните фирми по действащото законодателство на Република България. Акцентът е приложен към икономическия аспект в процеса, но той е неразривно свързан с легалната правна норма в областта. Обявяването на несъстоятелността, респективно свръхзадължеността е съдебен акт, базиран на експертна помощ, предоставена от нещо лице, назначено за изготвяне на експертно заключение по допусната „Съдебно – счетоводна експертиза”. Заключението на експертизата се разглежда и приема в открито съдебно заседание, в което участват всички заинтересовани страни в процеса.

Обявяването на несъстоятелността, респективно свръхзадължеността, се прави на базата на обстоен счетоводно – финансово - икономически анализ, включващ в себе си анализ на балансовата структура и икономическите показатели на транспортното предприятие, в това число показатели за обща, бърза, незабавна и абсолютна ликвидност, показатели за финансова автономност, показатели за обръщаемост на материалните запаси и определяне на периодите на събиране на вземанията и погасяване на задълженията.

В заключителната част на научния доклад, на база на практическия опит са дефинирани основните икономически проблеми при изготвянето на счетоводно – финансовия анализ. Икономическата обстановка в страната прави темата изключително актуална и от чисто теоретични постановки намира все по - широко практическо приложение, което неминуемо води до различни варианти на казусово решение.

ВЪВЕДЕНИЕ

Разглежданата тема е актуална, предвид икономическата ситуация в страна и засиления процес по финансова задълженост на търговските предприятия. Практиката показва, че в процедура по несъстоятелност влизат все повече финансово застрашени

дружества. Инициативата за обявяване може да бъде породена както от кредитора – частен или публичен /в лицето на държавата/, така и по искане на самото търговско дружество. Правната рамка за откриване на процедура по несъстоятелност е развита в Част IV – Несъстоятелност от Търговския закон.

Въпреки че нормативно е допустимо инициативата за обявяване в несъстоятелност да е предоставена на длъжника, производството се приема като принудително, а не доброволно. Това е и една от водещите разлики между термина „несъстоятелност” и термина „ликвидация”.

Основната цел на производството по несъстоятелност е да се осигури справедливо удовлетворяване на кредиторите и възможност за оздравяване на предприятието на длъжника, т.е. чисто теоретично, целта не е фактическо заличаване на дружеството, а има оздравителен характер. В производството по несъстоятелност се взимат предвид интересите на кредиторите, длъжниците и неговите работници, което предполага относителна равнопоставеност на страните в процеса на несъстоятелност. Като основание за откриване на производство по несъстоятелност е определена „неплатежоспособността” или „свръхзадължениостта” на търговеца.

Легалната дефиниция за неплатежоспособен търговец е определена в чл. 608 от Търговския закон, а именно: „Неплатежоспособен е търговец, който не е в състояние да изпълни изискуемо: парично задължение, породено от или отнасящо се до търговска сделка, включително нейната действителност, изпълнение, неизпълнение, прекратяване, унищожаване и разваляне, или последиците от прекратяването ѝ, или публичноправно задължение към държавата и общините, свързано с търговската му дейност, или задължение по частно държавно вземане. Неплатежоспособността се предполага, когато длъжникът е спрял плащанията. Неплатежоспособност може да е налице и когато длъжникът е платил или е в състояние да плати частично или изцяло само вземанията на отделни кредитори”.

Легалната дефиниция за свръхзадължениост е определена в чл. 742 от Търговския закон, а именно: „Търговското дружество е свръхзадължено, ако неговото имущество не е достатъчно, за да покрие паричните му задължения”.

Като обобщение на гореизложеното, може да се изведе, че неплатежоспособността на едно търговско предприятие е икономическото определение, дали предприятието е спряло своите плащания по търговски и/или публични задължения към държавата и/или общините. Или като втора хипотеза, дали търговското предприятие е свръхзадълженило, което предполага пазарно - икономическа оценка на имуществото на длъжника и дали стойността на това имущество може да покрие паричните задължения на длъжника.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Само по себе си „правенето на бизнес” – предприемачеството е рисково занятие. Предприятията по презумпция, ежедневно поемат бизнес рискове – някои предварително дефинирани, други времево неопределими. Това предполага, че само по себе си несъстоятелността може да е функция на независещи фактори от самия длъжник и той да е направил всичко възможно да ги предотврати и избегне. Стремешът в развитието на европейската практика е в разграничаването на неумишления банкрут от умишления банкрут. В този случай, под неумишлен банкрут се определя когато собственикът респективно управителят е бил максимално честен и открит пред своите кредитори, и обявяването в несъстоятелност е функция на външни неблагоприятни фактори, а не в резултат на измама или виновно действие и/или бездействие от страна на управителя и/или собственика. Темата е обсъждана в Лисабонската стратегия,

фокусирана върху усилията на Европейския съюз за постигане на засилен, дълготраен растеж и за осигуряване на повече и по – добри работни места. В резултат на Лисабонската стратегия, държави като Белгия, Германия, Испания, Италия, Швеция и Великобритания предприемат законови промени за разграничаване на неумишления и умишления банкрут, като създават правна рамка за по – добро третиране на „честно банкрутирали лица“. В България законодателната рамка не разграничава умишления и неумишления банкрут и те са приравнени като тежест. Въпреки правната възможност, обявяването в несъстоятелност да е по инициатива на длъжника и той да окаже максимално съдействие, в съдебно и след съдебното производство практиката у нас е, че при този вариант на обявяване в несъстоятелност кредиторът е задължен да осъществи редица допълнителни разходи, за да може да се определи даден длъжник в несъстоятелност. Дефинирано по друг начин, обичайната практика на употреба на тази правна възможност, е когато длъжникът е материално необезпечен и притежава само задължения към кредиторите. В този случай съдебният състав определя парична сума, която да покрие разходите по процеса на несъстоятелност. Така определената сума следва да се внесе от заинтересованите лица – кредиторите, за да може да се осъществи процесът по обявяване в несъстоятелност и събиране на масата по несъстоятелност. По този начин, практически, кредиторът има ограничена практическа възможност да покрие своите вземания от длъжника, но е и условно натоварен да увеличи вземането си, за да може длъжникът да бъде обявен в неплатежоспособност. Така структурирано, реално тази правна форма не е в полза на кредитора и е използвана в много редки случаи.

В повечето случаи, интересът на кредиторите е активен само при вариант на обезпечаване и осребряване, макар и частично, на своите вземания. Обикновено инициативата е от страна на кредиторите или от страна на държавата, в лицето на Националната агенция по приходите. Националната агенция по приходите, инициира процедура по обявяване в несъстоятелност, ако има данъчни и/или осигурителни вземания в големи размери и са изчерпани възможностите на събиране от страна на публичните изпълнители.

Процесът е съставен от два взаимосвързани и характерни сами по себе си аспекта: правен аспект, който следва правната процедура и икономически аспект, който се базира на анализ на дружеството - длъжник и дефиниране на неговото състояние. Изискването за специални икономически познания, диктува необходимостта от назначаване на Съдебно – счетоводна експертиза, изготвена от вещо лице, което след като извърши своя анализ следва да отговори на следните примерни въпроси: „За период от n години какви са стойността и структурата на активите и пасивите на длъжника?“, „Какви са показателите за ликвидност и задължнялост /автономност?“ и въз основа на това да направи обосновано икономико – финансов анализ на състоянието на дружеството - длъжник, за всяка от посочените години, като уточни и дали за тези години ответникът е имал неизплатени изискуеми задължения, произтичащи от търговска сделка, публични задължения, свързани с търговската му дейност или частно държавно вземане, и в какъв размер са, ако са налице.

В случаите, когато задълженията на молителя, описани в молбата по чл.625 от ТЗ, не са намерили съответното отражение при съответното счетоводно отчитане на ответника за съответната година, вещото лице следва да даде алтернативен вариант на експертното заключение, отчитащ тези вземания при отговор на поставените му задачи за съответната година, Вещото лице въз основа на инвентаризационните описи и сравнителната ведомост за последната година, да посочи налично ли е имуществото на ответника по счетоводния му годишен баланс и какви констатации е направил одиторът при заверяването на годишния финансов отчет, като ако няма съставени такива за

последната година да се даде отговор по последните съставени от длъжника инвентаризационни описи и сравнителни ведомости и последния одиторски доклад. Вещото лице да определи размера на задълженията на молителя, посочени в Молбата по чл.625 от ТЗ, за всяка година поотделно за горепосочения период, включително към 31 декември на съответната година, включително и на вземанията за лихви и неустойки за забава по всяко едно вземане поотделно.

С цел да се постигне максимално обективна оценка в изготвената от вещото лице експертиза, експертът следва да разполага с широк кръг от информация и данни. Практически, в повечето случаи, на вещите лица тази информация не се предоставя и съответно те работят на базата на данните, предоставени пред Търговския регистър на Агенцията по вписванията към Министерството на правосъдието. Въпреки законовото задължение за публично оповестяване на годишните финансови отчети, предприятията не винаги са акуратни в това свое задължение, особено при високи финансови задължения. Практика е на вещите лица да се осигурява достъп до данъчното досие на длъжника и достъп до отчетите, предоставени пред Националната агенция по приходите.

За да се определят активите на дружеството – длъжник, се изискват и справки от Имотния регистър на Агенцията по вписванията към Министерство на правосъдието, с цел да се определят наличните недвижими имоти, собственост на дружеството - длъжник. Справка се изисква и от КАТ, за да се разкрие информация за притежавани транспортни средства, собственост на длъжника. Пълният набор от тази информация спомага за дефинирането на състоянието на дружеството – длъжник, както и дали то е неплатежоспособно и/или свръхзадължняло.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Правно – икономическата практика налага редица промени и подобрения в областта на производството по несъстоятелност, като част от които може да се дефинират:

- Разграничаването на неумишления банкрут и умишления;
- Въвеждането на процедури за фалит на физически лица;
- По - стриктен контрол за оповестяване на задължителната финансова информация пред Търговския регистър на Агенцията по вписванията към Министерството на правосъдието и пред Националната агенция за приходите;
- Вменяване на тежест при отказ, явен или прикрит, от страна на длъжника при дефинирането на неговото финансово състояние при процедура по несъстоятелност;
- Спазване на материална отговорност на управителите при наличие на документална касова наличност, несъответстваща на реалната такава.

Част от проблемните области и ефективността на процеса по откриване на производство по несъстоятелност, могат да бъдат отстранени и решени при намирането на правилно отношение на всички институции, свързани с процеса по несъстоятелност на търговско дружество от транспортния сектор.

Понастоящем на практика процедурата по несъстоятелност се приема не като оздравителен процес, а като процес на ликвидация на дружеството, което противоречи на теоретичните постановки в закона.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] Търговски закон, В сила от 01.07.1991 г. Отражена деноминацията от 05.07.1999 г. /Обн. ДВ. бр.48 от 18 Юни 1991г., изм. ДВ. бр.25 от 27 Март 1992г., изм. ДВ. бр.61 от 16 Юли 1993г., изм. ДВ. бр.103 от 7 Декември 1993г., доп. ДВ. бр.63 от 5 Август 1994г., изм. ДВ. бр.63 от 14 Юли 1995г., изм. ДВ. бр.42 от 15 Май 1996г., изм. ДВ. бр.59 от 12 Юли 1996г., изм. ДВ. бр.83 от 1 Октомври 1996г., изм. ДВ. бр.86 от 11 Октомври 1996г., изм. ДВ. бр.104 от 6 Декември 1996г., изм. ДВ. бр.58 от 21 Юли 1997г., изм. ДВ. бр.100 от 31 Октомври 1997г., изм. ДВ. бр.124 от 23 Декември 1997г., доп. ДВ. бр.39 от 7 Април 1998г., доп. ДВ. бр.52 от 8 Май 1998г., изм. ДВ. бр.70 от 19 Юни 1998г., изм. ДВ. бр.33 от 9 Април 1999г., доп. ДВ. бр.42 от 5 Май 1999г., изм. ДВ. бр.64 от 16 Юли 1999г., изм. ДВ. бр.81 от 14 Септември 1999г., изм. ДВ. бр.90 от 15 Октомври 1999г., изм. ДВ. бр.103 от 30 Ноември 1999г., изм. ДВ. бр.114 от 30 Декември 1999г., изм. ДВ. бр.84 от 13 Октомври 2000г., изм. ДВ. бр.28 от 19 Март 2002г., изм. ДВ. бр.61 от 21 Юни 2002г., доп. ДВ. бр.96 от 11 Октомври 2002г., изм. ДВ. бр.19 от 28 Февруари 2003г., изм. ДВ. бр.31 от 4 Април 2003г., изм. ДВ. бр.58 от 27 Юни 2003г., изм. ДВ. бр.31 от 8 Април 2005г., изм. ДВ. бр.39 от 10 Май 2005г., изм. ДВ. бр.42 от 17 Май 2005г., изм. ДВ. бр.43 от 20 Май 2005г., изм. ДВ. бр.66 от 12 Август 2005г., изм. ДВ. бр.103 от 23 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.38 от 9 Май 2006г., изм. ДВ. бр.59 от 21 Юли 2006г., изм. ДВ. бр.80 от 3 Октомври 2006г., изм. ДВ. бр.105 от 22 Декември 2006г., изм. ДВ. бр.59 от 20 Юли 2007г., изм. ДВ. бр.92 от 13 Ноември 2007г., изм. ДВ. бр.104 от 11 Декември 2007г., изм. ДВ. бр.50 от 30 Май 2008г., изм. ДВ. бр.67 от 29 Юли 2008г., изм. ДВ. бр.70 от 8 Август 2008г., изм. ДВ. бр.100 от 21 Ноември 2008г., изм. ДВ. бр.108 от 19 Декември 2008г., изм. ДВ. бр.12 от 13 Февруари 2009г., изм. ДВ. бр.23 от 27 Март 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 28 Април 2009г., изм. ДВ. бр.47 от 23 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.82 от 16 Октомври 2009г., изм. ДВ. бр.41 от 1 Юни 2010г., изм. ДВ. бр.101 от 28 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.14 от 15 Февруари 2011г., изм. ДВ. бр.18 от 1 Март 2011г., изм. ДВ. бр.34 от 29 Април 2011г., изм. ДВ. бр.53 от 13 Юли 2012г., изм. ДВ. бр.60 от 7 Август 2012г., доп. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.20 от 28 Февруари 2013г.;

[2] Комисия на европейските общности, Съобщение на комисията до съвета, европейския парламент, европейския икономически и социален комитет и комитета на регионите, Брюксел, 25.06.2008г., COM(2008) 394 окончателен

ECONOMIC AND LEGAL ASPECTS OF THE BANKRUPT DECLARING PROCESS OF A TRANSPORT COMPANY

Simeon Ananiev, Orlin Kolev

saexpert@abv.bg, okolev@abv.bg

*Todor Kableshkov University of Transport,
158 Geo Milev Street, Sofia,
BULGARIA*

Key words: *Bankrupt, insolvency of creditors, super-obliged, mass of bankrupt, expert conclusion, expertise.*

Abstract: *The aim of this report is it to be presented correctly an economic analysis on the process of declare bankrupt of the transport companies according to valid legislation of the Republic of Bulgaria. The accent is added to the economic aspect in this process, but it is bound up with inextricably with the legal law norm. Declaring bankrupt, respectively super-obliged is a court act based on an expert help by an expert conclusion on „Legal – account expertise“. It is inspected and received in an open court meeting where all interested parts in the process participate.*

Bankrupt declaring, respectively super-obliging is made on the base of a substantial account – financial – economic analysis, that includes analysis on the balance structure and the economic indexes of the transport enterprise, including indexes for common, fast, immediate and absolutely liquidity, indexes of financial independency, indexes for turnover of the material reserves and determination of the periods of collecting of the receipts and paying off the obligations.

In the closing part of the scientific paper on the practical experience base the main economic problems in the preparing of the account – financial analysis are defined. The economic situation in the country makes the theme extraordinary actual and of pure theoretical treatments it finds more and more wide practical application, that is bound to lead at different variants of the casus decision.